گفتوگۆ لە گەڵ کوبرا بانەیی

زیندانی رژێمی ئیسلامی

2001/8/17

سەلام عەبدولا ئیبراهیم

ئەم گفتوگۆیە لەبەر دوو هۆ ئەنجام درا:

1/ هەر چەند ئافرەتێکی زۆر رووبەرووی زیندان و ئەشکەنجە بوون بەلاّم بەدەگمەن گفتوگۆیان لە گەڵ کراوە و لە لای رای گشتی تا رادەیەکی زۆر نامۆیە. بەم بۆنەیەوە، ئاماژە بۆ ئەو ئافرەتە زیندانیانە دەکەم کە لە ئەمنە سوورەکە و چەندان شوێنی تر، زەوتکرابوون و منداڵیان پێهێنرابوو. ئەم دایك و خوشکانەمان هەر وا بەبێ ناو و مێژوو مانەوە. هۆکانی ئەم کارە دیارن... لێرەدا بە هەموو دەنگم دەڵێم ئەوانە شەرفی ئێمە بوون و دەبوایە ناویان بەرز رابگیرێت، نەك شەرمیان لێبکرێت و ناویان گوم بکەن!!

2/ بەیاد تێپەربوونی 13ساڵ بەسەر تێپەربوونی بەکۆملکوشتنی زیندانیانی سیاسی لە ئێران.

ئەوە نزیکەی چوار مانگە، کوبرا هاتووە بۆ ئەلمانیا و داوای پەنابەری دەکات. باری تەندرووستیشی باش نیە.

سەلام: هاورێ کوبرا کەی و بۆ زیندانی کرای؟

لە 26/نۆڤەمبەر/ 1987. هۆی دەسگیرکردنم بەبۆنەی لایەنگیریم لە کۆمەڵە و بە هەشت ساڵ زیندانی حوکم درام. ماوەی زیندانیم لە زیندانی سەقز و سنە.

سەلام: چەند ئافرەت بوون لەو زیندانە؟

کوبرا: ئەمە لە حاڵەتی گۆراندا بوو. بۆ نموونە لە زیندانی سەقز هەندی جار 12 ئافرەت بووین لە بەندێکدا و هەندێ جاریش 25 زیندانی.

سەلام: ئافرەتەکانی تر لەسەر چی زیندانی بوون؟

کوبرا: هەموومان زیندانی سیاسی بووین، سەر بە حزبە جیاجیاکاندا وەك دیموکرات، چریکی فیدائی بە ئەقەلییەت و ئەکسەریەت، چەند دایکێکی پێشمەرگەی ئەو حزبانە و کەسانێك بە دەلایلی جۆراوجۆری سیاسی لە زینداندا بوون.

سەلام: پەیوەندیتان لە نێوان یەکتری جۆن بوو؟

کوبـرا: . پـەیوەندیمان لـە گـەڵ ئەوانـەی" تۆبـەیان" کـردبوو خـراپ بـوو، بـا بڵـێم سـنووریکمان بەروویاندا کێشـابوو. دەنـا پـەیوەندیمان لە گەڵ یەکتر زۆر باش بوو، هەموومان رووبەرووی یەك دوژمن بوون. سەرەرای بۆچـوونی جـیاوازمان، لەنـێوان خۆمـاندا دەمانووت" نابێ لەناو زیندان، زیندانێکی تر بۆ خۆمان و بە دەستی خۆمان درووست بکەین

سەلام: کەسوکارتان بۆیان هەبوو سەردانتان بکەن؟

کوبـرا: مـن تـا شـەش مـانگ بـۆم نـەبوو کـەس ببیـنم و ماڵـەوەشمان نـەیاندەزانی لـە کوێم. پاش مانگێك لە دەسـگیربوونم، جلوبـەرگی خوێـناوی منـیان بـۆ کەسوکارم برد. بۆیە ئەوانیش پرسەیان بۆ من دانابوو. دوای ئـەوەش هەر دوو هەفتە جارێك، لەپشتی تۆرێکەوە بە دووری نزیکەی 10میتر، چاوم بە خانەوادەم دەکەوت. هەندێ جار بە بیانووی جۆراجۆرەوە، ئەم یەکتر بینینەیان لێ قەدەغە دەکردم؟

سەلام: هیچ زیندانییەکی ئافرەت دەناسن سزای مردن درابێت لەو ماوەیە؟

کوبـرا: لـەو ماوەیـەدا لـە زیـندانی سـنە شـەهلای کولاەقوچـی، خـەڵکی سـنە بـوو، لـە قـەتلوعامی زیندانـێکاندا(لەسەرانسـەری ئـێراندا لە کۆتایی سیپتێمبەر 1988نزیکەی 12هەزار زیندانی کوژران) ئەو کاتە ئەویشیان هەڵواسی. هەر بۆ ئاگاراری، پێشتر ئافرەتێکی زۆر سزای مەرگ دران.

سـەلام: مـیدیاکانی رژێمـی ئیسـلامی وا رایدەگەیـەنن کـە لـە ئێراندا ئەشکەنجە نیە؟ رای ئێوە بەم بۆچوونە چییە؟

کوبـرا: بـا لـە خۆمـەوە دەسـتپێبکەم، ئیتـیلاعات بـە ئۆتۆمبیـلی نەخۆشـخانە هاتـنەدوام و پێـیان وتم" نەخۆشـێکمان هەیـە، بـەڵکو شـریقەی لێبدەی". منـیش سواری ئۆتۆمبیلەکەیان بووم. لەوێ هەوڵیاندا چاوم ببەسـتن و منـیش ئـیعترازم کـرد و وتم"بۆچی چاوم دەبەستن؟". لەوەڵامدا: تۆ دەسگیرکراوی. کە گەیشتینە بـنکەی ئیـتلاعات بەشـەق و زلـە کەوتنە گیانم تا گەیاندیانم بۆ ژوورێك لە تەنیشت ژووری ئەشکەنجەدان. من زۆر بەباشـی گوێـم لـە هـاوار و دادی زیندانێکەو دەنگی کێبڵەکان دەبوو. بەم شێوەیە ئەم کاتە ترسناکانە تا درەنگـان بردەسـەر. پاشـان بـۆ سـلولێك بـرام و زیندانیـیەکی تۆبـەکاریان بـۆ لام هێـنا، بـۆ ئـەوەی قسـەم پێدەربهێنێت. دوای ئـەوە هـەر دوو تـا سێ رۆژ جارێك بۆ ژووری ئەشکەنجەدان دەیانبردم. بەکورتی 11جار ئەشـکەنجەیان دام. لەو رۆژە نائینسانیانەدا، کە مرۆڤ لە ئاژەڵ زۆر خراپتر مامەڵە دەکرێت. ئەشکەنجەدانەکە بـەم شـێوەیە بـوو: بەدەمـەوڕوو لەسـەر تەخـتەیەك رایاندەخستم، هەردوو دەست و قاچمیان بەم سەر و ئەو سـەری تەخـتەکە دەبەسـت، هـەمان شـت چاویشـمیان دەبەستەوە، ئەمجار لێیان دەدام و لەم کاتەدا دەنگی نۆحـەیان بـەرز دەکردەوە. لەهەر لایەکەوە دەنگی جلادێك بەرز دەبووەوە: یەکێکیان دەیوت"لێیدەن" ئەوی تـر دەیـوت" لـێی مـەدەن" و هـەر وا ئـەم دەنگانـە دووبـارە دەبوونـەوە. کـە لـە ئازاری لێدانەکەیان هاوارم دەکـرد، تۆپەڵـە پەڕۆیەکـیان دەخستە ناو دەممەوە. ئەوەندە لەژێر پێمیان دەدا تا خوێنی لێدەهات، پاشان لـە تەخـتەکە ئەیانکـردمەوە، و داوایـان لێدەکردم بڕۆم، لە دواوەوەش بە کێبڵ لێیان دەدام تا خێرا و خێراتر

بـڕۆم. پاشـان تونـد بەپێـیان لەسـەر پێمـیان دەدا. ئـەمجار هـەمان ئەشکەنجەیان دووبارە دەکردەوە. دوای کۆتـایی هێـنان بە ئەشکەنجەدان، ژێر پێ بریندار و خوێناوێکەمیان دەپێچییەوە تا ئەشکەنجەی داهاتوو. لەو ماوەیـەدا بریـنەکە نەختـێك چـاك دەبـووەوە، بـا بلـێم خۆێنهاتـنەکە رادەوەسـتا. لـە گـەڵ دەسـتپێکردنی ئەشـکەنجەدان، بـەتوندی باندەکـەیان رادەکێشـا و خوێـن سـەر لـە نـوێ فیشـکەی دەکـرد. بـەم شـێوەیە ئەشکەنجەکانیان درێژەپێدەدا. ئەمە جگە لە ئەشکەنجەکانی تر.

سەلام: کێ ئەشکەنجەی دەدای، پیاو یا ژن؟

کوبرا: گشتیان پیاو بوون، تاقە ژنێکیشیان تیدا نەبوو.
سـەلام: دوور لـەوەی مـرۆڤەکە پـیاو بێـت یـا ئافـرەت، تەنها چاو بەستنی زەوتکردنە. ئەی هەوڵی زەوتکردن جنسیان لە گەڵ تۆ دا؟

کوبـرا: نەخـێر، بـەلأم جارێکیان لە ئۆرمیە جەلادێکیان بیانووی ئەوەی هێنا کە گوایە من نووسراوەیەك لەناو گـیانم شـاردۆتەوە و یسـتی گیانم بپشکنێت. منیش ئیعترازم کرد و تم: ئێوە ئافرەتان هەیە، با ئافرەتێك بێت بمپشـکنێت. ئـەویش بـەدەم شـەقەزلەکانیەوە وتـی: هەی نەجس(گلاو) خۆ ئێمە کۆمەڵە نین، هەی کەسیف. ئـەمجار دەسـتی هێـنا پـێش تـا قۆڵی کراسەکەم بپشکنێت. منیش بە هەموو هێزێکمەوە قیژاندم. سەرلەنوێ جوێنـبارانی کـردم و مـلی شکاند. بەهەر حال چەندین ئافرەتم ناسی کە لەلایەن(بازجو–محقق) زەوتکرابوون، وەك پەرەسـتو، فەوزیـیە، سـارا(ئـەم ئافـرەتانە هێشـتا لـە ئـێران دەژیـن، بۆیـە نـاوی تـەواویان ناهێـنم). هەندێکیان شێت ببوون...

سەلام: زیندانی تاکە کەسی هەبوو؟

کوبـرا: مـن خـۆم چـوار مـانگی رەبـەق لە سلولی تاکە کەسی بووم. ئەندازەکەی مەترو نیوێك×دوو مەتر بوو و سەقفەکەیشـی زۆر بـەرز بـوو. لەسـەری سـەرەوە پەنجەرەیـەکی بچـوکی هـەبوو. دەرگایـەکی ئاسـنینی، لە ناوەراستەوە پەنجەرەیەکی بچوکی هەبوو، لەوێوەوە خۆراکیان پێدەداین. ناو سلولەکە تاریك و نمدار بوو.

سەلام: ئەی کتێب هەبوو بۆ خوێندنەوە یا تەلەفزیون؟

کوبـرا: جگـە لـە داسـتانی (راسـتان)ی قەرائـەتی–نـاوی نووسـەرەکەی– ، قورئان و نەهج ئەلبلاغە بە زمانی ئـارەوی(عـەرەبی) و چـەند کتێبـێکی موتەهـەری. هـیچ کتێبێکی تر لەبەر دەستمان نەبوو، هەروا کەسمانیش

ئـارەوی نـەدەزانی. هەندێ جار ڕۆژنامەی (جمهوری ئیسلام)یان بۆ دەهێناین. تەلەفزیونێکی رەش و سپیمان هەبوو، جار نا جار بە بەهانەیەك لێیان دەبردین.

سەلام: ئیشی زۆرەملیان پێدەکردن؟

کوبـرا: بـە ئافـرەتەکان نەخـێر، بـەڵام پیاوەکانـیان ناچـار دەکـرد سـلولی تـر درووسـت بکـەن، شـوێنی پاسدارەکانیشیان پێ پاکدەکردن.

سـەلام: خـەون بە ئەشکەنجەکان دەبینیت، یا بە رۆژانی زیندان؟ رووخساری هاورێکانت دێنەوە بیر؟ هەندێ جار لە بەر خۆتەوە لە گەڵیان دەدوێیت؟

کوبـرا: هەڵبەت، هەڵبەت، ئەی چۆن ئەو هەموو ساڵە پڕ ئازار و مەینەتە چۆن لە بیر دەچنەوە... ئا، ئا ، ئەو رووخسـارانە هەرگـیز لـە یـادم ناچنەوە. من چۆن میهرەبانی شوعلەم لە بیر دەچێتەوە یا هێمنی و بێدەنگی پـڕ تـێڕامانی نەسـرەت، قسە زۆر خۆشەکانی حۆری، کە سێ مانگی رازاوە بە پێکەنین و گاڵتە وگەپ، واقیعی تـەڵخی زیندانی رەشی ئیسلامێکانی لە بیر دەبردینەوە، ڕوحییەی بەرزی شەهابە و نەسرین و گوڵباخ، ئەمانە بەراسـت بـۆ هەمیشـە وەك هـاورێ دەمێنـنەوە و شانازیان پێوە دەکەم. لێرەدا ئەم گفتوگۆیە وەك هەلێکیش بـەکار دەهێـنم بـۆ ئـەوەی نـاوی ئـەو هاوڕێـیانە بهێـنم کـە کـەس ناویـانی نەهێـناوە یـا بەدرووسـتی ناویـان نەنووسـراوە، ئـەم هاوڕێـیانەلە سـاڵی 1988دا ئـیعدام کـران: زاهدی بەرازەندە، فرەیدونی فاروقی، رەسولی حامـیدی، عـەبدوڵڵای سـەردەرە، عسـکەرە فـارس. نـاوی سـەلاح رەجـەبی بـە هەڵـە بڵاوکـراوەتەوە(سـلا رەجەبی).

سەلام: ئاسمانتان دەبینی؟ ئەی گوێتان لە دەنگی بولبول، سێرە و کەناری دەبوو؟

کوبـرا: ئـەرێ کـە دەچـووین بـۆ(هـەوا خـوری– مەبەسـت لـێرە دەرچـوون بـۆ گۆڕەپـانی زیـندانەکە بـۆ پیاسـەکردن)ئـەو ئاسمانـە جـوان و خۆشەویسـتەمانە دەبیـنی، بـەڵام بەداخـەوە جگە لە قیڕەی پاسداران و نۆحە و قورئان، گوێمان لەو دەنگە خۆشانە نەدەبوو.

سەلام: ئەی سرووود و گۆرانیتان دەوت؟ یادی رۆژی یەکی ئایار یا 8مارستان دەکردەوە؟

کوبـرا: بەڵێ زۆر، بەڵام بە دەنگێکی زۆر نزم. ئێمە هەموو ساڵێك یادی مەراسیمەکانمان دەکردەوە، تەنانەت بەدزییەوە هەڵپەڕکەشمان دەکرد. من خۆم سەرچۆپی گر و گۆران و سرووود پێژیان بووم.

سەلام: ئەی ناوی کەستان هێنا؟

کوبرا: "ئیستەخفیڕەڵڵا" – بە پێکەنینەوە–. نەخێر هەرگیز. تەنها دڵخۆشی ژیانم ئەوەیە کە ئازاد بووم و سەرم لە ئاستی کەسدا کز نەبوو.

سەلام: ئەی نەخۆشێکەت پەیوەندی بە زیندانەوە هەیە؟

کوبرا: ئەرێ، نەک تەنها من، بەڵکو زۆر لە منداڵەکان(مەبەستی هاوبەندێکانیەتی) توشی نەخۆشی جسمی و ڕوحی هاتن. منیش پاش ئەشکەنجەدان توشی نەخۆشی میعدە هاتم و هێشتا چاکەوە نەبووم. هەر ئەو کاتە بازجوێکان پێیان وتین: ئێمە بە مەرگی تەدریجی دەتانکوژین. پێم وایە راستی کرد.

سەلام: لەم بارەیەوە چیت هەیە بە ئافرەتان و بەگشتی خەڵکی کوردستان رایبگەیەنیت؟

کوبرا: بەهۆی مەوقیعیەتی کۆمەڵایەتیانەوە ئاشنایەتیان هەیە لە گەڵ ئەم باروودۆخە. گەرەکمە بێژم کە خەبات لە پێناوی ژیانێکی نوێ پێویستی بە لەخۆبردووی زیاتر هەیە. رژێم ژیانی مەردمیان ئەوەندە ڕەشکردووە تا خەبات لە دژیدا لە بیریان ببەنەوە. بەش بە حاڵی خۆم، گەرچی جوانترین ساڵەکانی ژیانم لە زیندان بەسەر بردووە، وەلێ لەم بابەتەوە هەرگیز پەشیمان نیم و خەبات وەك بەشێك لە ژیانم دەزانم.

سەلام : ئەمڕۆ ئۆپۆزیتسیونی چەپی کوردستانی و ئێرانی قەیرانی پەرتەوازبوونیان هەیە. بەرای تۆ چ بکرێت تا لەم قەیرانە دەربچن؟

کوبرا: ئەم قەیرانە تەنها قەیرانی چەپ و کۆمونیستی کوردستان و ئێران نیە. قەیرانێکی جیهانیە. لەبارەی چەپی کوردستان و ئێرانەوە ئێژم: دەبێ ئەمڕۆ وەك سەرەتایەك، لەسەر بەرنامەی لایەنی کەم، لەبەرەیەکی چەپدا کۆببینەوە. ئەمڕۆ ئەمەمان پێدەکرێت و دەبێ هەموومان ئامادەبین بە چڕی بۆ بەرنامەریزی ئەم ئەرکە بەکار بین. ئینشیعاب و خۆ بە پێشرەو زانین مەترسی زیاتر دەکات لەسەر بزووتنەوەکەمان و دەچێتە خزمەتی رژێمەوە.
لێرەدا دەمەوێ هێما بۆ مەسەلەیەکی زۆر گرنگ بکەم، ئەگەر لە ژیانی سیاسیمان رەچاوی بکەین، حاڵمان زۆر بە باشتر دەچێتە پێشەوە: سەرکردایەتی زۆربەی حزبە کۆمونیست و چەپەکان کەسانێکی وردە بۆرژوان و رۆشنفکرن. ئەمە بوو بە هۆی ئەوەی (بۆ نموونە) چریکەهای فەدایی لە رێکخراوێکی کۆمونیستی شۆرشگێڕەوە ببن بە دەیان پارچە و گروپ، یا کۆمەڵە لە کاتی دامەزراندنیەوە تا ئێستا تووشی چەن دانە ئینشعاب و گروپگەرایی بووە ...هتد . من پێشنیار دەکەم کە لەمەودوا سەرکردایەتی کۆمەڵە یا ئەو حزبانەی کە ئاڵای کۆمونیستیان هەڵگرتووە، هیچ نەبێت نیوەیان کەسانی بەراست کرێکار یا جووتیار بن، با

نەخوێندەواریش بن، تاقە مەرج ئەوەیە کەسانێك بن خاوەن خەبات و نموونەی ڕێز و خۆشەویستی ناو جەماوەر بن. کرێکاران و جووتیارانی هەژار یەك چینن، نەك دەیان گرووپی جۆراوجۆر کە لێیانەوە دوورن و بەناویانەوە قسە دەکەن. هەروا زۆربەی ئەك ڕێکخراوە چەپانە زۆر باسی مافی ئافرەتان دەکەن و سمپاتی پێشاندەدەن، بەڵام بەدەگمەن هاوڕێیەکی ئافرەت لە سەرکردایەتی حزبەکاندا هەیە! واتە: دەبێ ژمارەی ئافرەتان لەناو سەرکردایەتی کۆمەڵە یا حزبەکانی تر زیاد بکرێت!

دەبێ ئەم دوو مەسەلەیە لەبەرچاو بگرن و هەنگاوی جدی بنێن بۆ پراکسیسکردنی ئەم پێشنیارانە.

چاوەڕوانی ئەوەم گفتوگۆ، ووتار، سمینار لەم بارەیە.

سەلام: ببورە زۆر ماندووم کردی ...زۆر سوپاست دەکەم

کوبرا: منیش سوپاس